

европеана

Патрік
Оуржеднік

європеана

КОРОТКА ІСТОРІЯ ДВАДЦЯТОГО СТОЛІТТЯ

Видання друге,
перероблене

Львів
Видавництво Старого Лева
2023

УДК 82-3
0-90

Перекладено за виданням:

Patrik Ouředník. Europeana. Stručné dějiny dvacátého věku. —

Praha: Paseka, 2001 Copyright © 2001 Patrik Ouředník

Published under the agreement with Literary Agency Pluh

Патрік Оуржеднік

0-90 Європеана. Коротка історія двадцятого століття. Вид. 2-ге, перероб.
[Текст] : роман / Патрік Оуржеднік; переклад з чес. Олексія Севрука. — Львів :
Видавництво Старого Лева, 2023. — 168 с.

ISBN 978-966-448-074-8

«Європеана» Патріка Оуржедніка — текст, у якому історія Європи ХХ століття постає не як хронологічна послідовність подій, а як набір фактів — хаотичних, на перший погляд, але насправді ретельно відібраних і скомпонованих. Це іронічна суміш статистичних даних, символів і концепцій, гасел, упереджень, оманливих переконань і стереотипів, а ще реальності тих днів, яка в своїй жахливій суті доходить до абсурду.

Геноцид, концтабори, лялька Барбі, контрацептиви, винахід бюстгальтера, світові війни, поява інтернету, смерть, яка вимірюється кілометрами, права жінок, розвиток науки, криза віри... Потік історичної свідомості Оуржедніка розриває знайомі траєкторії оповіді та стискає 100 років ще свіжої історії у 150 сторінок.

Художнє оформлення «Європеани» створила Яна Пласконіс, графічні елементи і колажі якої підкреслюють хаотичність, поламаність, збій в системі та усталеному порядку.

УДК 82-3

У тексті дотримано лексичних та пунктуаційних вподобань автора

Переклад цієї книги і друк здійснено за підтримки

Міністерства культури Чеської Республіки

**MINISTERSTVO
KULTURY**

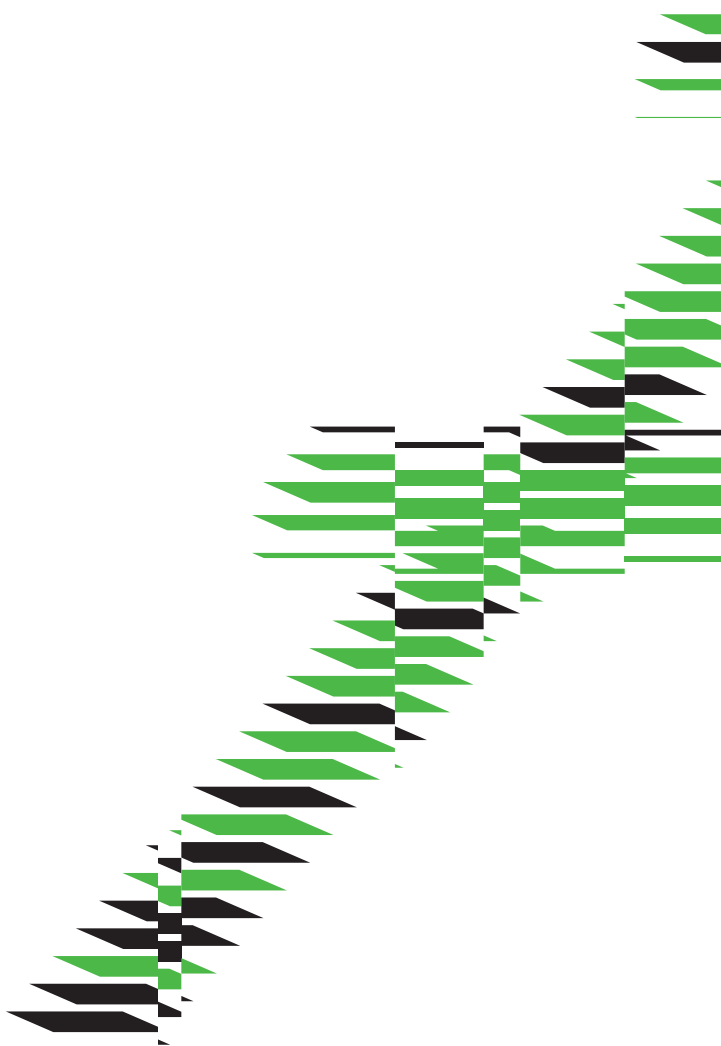
ЧЕСЬКИЙ ЦЕНТР
ČESKÉ CENTRUM

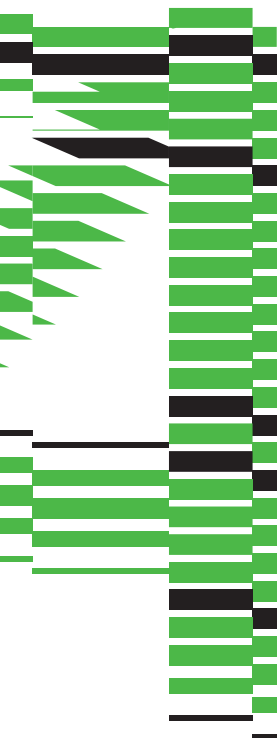
© Патрік Оуржеднік, текст, 2001
© Олексій Севрук, переклад, 2015
© Властіміл Гарл, післямова, 2001
© Видавництво Старого Лева, 2023
© Яна Пласконіс, художнє
оформлення, 2023

ISBN 978-966-448-074-8 (укр.)
ISBN 978-80-7185-404-3 (чес.)

Усі права застережено

американці, які 1944-го року гинули в Нормандії, були дебелими хлопцями і в середньому мали 173 см зросту, а якщо б їх можна було поскладати одного за одним, стопами до тімені голів, то всі разом вони були би 38 кілометрів завдовжки. Німці також були дебелими хлопцями, але найдебелішими під час Першої світової були сенегальські стрілки. Вони досягали в середньому 176-ти см зросту, тому їх посилали на передову, щоб ними лякати німців. Про Першу світову війну казали, що під час неї люди падали, як насіння, а російські комуністи пізніше порахували, скільки добрива можна отримати

з одного кілометра трупів і скільки можна зекономити на дорогих імпортних добривах, якщо замість них використовувати трупи зрадників і злочинців. Англійці винайшли танки, а німці газ, названий іпритом, тому що його вперше використали біля міста Іпр, але кажуть, мовляв, то неправда, а ще газ називали гірчицею, бо він пік у носі, як гірчиця з Діжона, а це вже, кажуть, правда, і деякі солдати, що після війни повернулись додому, вже ніколи не могли їсти діжонську гірчицю. Про Першу світову війну казали, що це війна імперіалістична, бо німці мали враження, що інші держави ставляться до них упереджено, не хочуть їм дозволити створити свою імперію і виконати якусь історичну місію. І більшість людей в Європі, у Німеччині, в Австрії, у Франції, у Сербії або в Болгарії вважало, що ця війна потрібна й справедлива і вона принесе світові мир. А багато людей вважало, що війна відроджує такі людські властивості, які модерний промисловий світ витіснив на другий план, любов до батьківщини, відвагу, самопожертву. І бідні люди тішились, що поїдуть у поїзді, а селяни тішились з того, що відвідають великі міста і що зателефонують на районну пошту і продиктують жінці телеграму, тобто В МЕНЕ ВСЕ ДОБРЕ, СПОДІВАЮСЬ, ЩО В ТЕБЕ ТЕЖ ВСЕ ДОБРЕ. Генерали тішились, що про них писатимуть у газетах, а люди з нацменшин раділи з того, що вони розділять війну з тими, хто говорить без акценту, і що всі вони разом співатимуть

Англійці

винайшли танки

марші та веселі жартівливі пісні. І всі думали, що будуть вдома ще до збору винограду або, у крайньому разі, до Різдва.

Марші та пісні

Деякі історики згодом скажуть, що двадцяте століття, власне, почалося лише 1914-го року, разом із війною, оскільки це була перша війна в історії, в якій взяла участь така кількість країн і в якій стільки людей загинуло, в якій літали дирижаблі та аероплани, бомбардуючи тил, міста та мирне населення, а підводні човни топили кораблі, а гармати стріляли навісною стрільбою на відстань десять, а то й дванадцять кілометрів. А німці винайшли газ, а англійці танк. А науковці винайшли ізотопи та загальну теорію відносності, за якою нічого метафізичного не було, все було тільки відносне. А коли сенегальські стрілки вперше побачили літак, то подумали, що це приручений птах, і один сенегальський вояк відрізав від мертвих коней шматки м'яса й кидав їх якомога далі від себе, щоб звести літак на манівці. А солдати носили зелені та маскувальні форми, тому що хотіли, аби їх не побачив ворог, це було тоді модерним, бо в попередніх війнах військові носили різнокольорові однострої, щоб бачити одне одного на великій відстані. А в повітрі літали дирижаблі й аероплани, і коні їх страшенно лякалися. А й поети шукали спосіб, як все це найкраще виразити, й 1916-го року вигадали дадаїзм, бо навколишній світ їм здавався перевернутим

Німці
винайшли газ

догори ногами. А в Росії вигадали революцію. А солдати носили на шиї або на зап'ясті жетон зі своїм іменем та номером полку, аби можна було встановити особу й адресу, на яку треба надсилати телеграму зі співчуттями, та якщо солдату вибухом відірвало голову або руку, а жетон губився, військовий штаб оголошував, що це був невідомий воїн, і у більшості столиць таким воїнам встановлювався вічний вогонь, аби про них не забували, бо вогонь утримує пам'ять про щось давнє.

Загалом загиблих французів було 2681 км, а загиблих англійців 1547 км, а загиблих німців 3010 км, при середній довжині трупа 172 см. А в цілому під час Першої світової загинуло 15 508 км вояків. А 1918-го року поширювався по всьому світу грип, який називали іспанським, або ж іспанкою, і вбив він понад 20 мільйонів людей. Пацифісти та антимілітаристи згодом заявляли, що ці люди були також жертвами війни, тому що солдати й мирне населення жили в поганих гігієнічних умовах, та епідеміологи стверджували, що більше людей загинуло від грипу в тих країнах, де не було війни, на тихоокеанських островах, в Індії або в Сполучених Штатах, а анархісти казали, що так і має бути, оскільки світ загниває і прямує до цілковитого знищення.

Світ прямує
до знищення

Проте інші історики стверджували, що двадцяте століття насправді розпочалося набагато раніше, що його